

Elődök ébresztése

(folytatás az 1. oldalról)

Ő azonban nem érte már meg a megjelenését.

Az utolsó megszólaló Tatai László, felelős kiadó volt. A kiadó saját erőből, kis példányszámban jelentette meg a könyveket. – Nem üzleti vállalkozás ez, hiszen csak ezren föléli példányszám hozhat nyereséget. Önöktől függ, meddig él ez a kiadó, meddig jelennek meg

újabb könyvek – fordult a megjelentekhez.

Csattanóként dr. Bagi László dokumentumfilmjét mutatták be, amely azt rögzítette, hogyan keresték és találták meg Aradon a Réthy család sírját, amelyben Réthy Lipót, az első Békés megyei nyomdász, és feltehetőleg, Réthy László (Lówy) is nyugszik.

Az Orosz-kötet helytörté-

neti érdekesség, a Lówy-kötet könyvkiadói ritkaság. Tetszetős, kemény borítóval, halványsárga, finom papíron jelent meg, kalligrafikus, kéziratos betűkkel.

Mindkettő a Digitális Kalamáris Kiadó gondozásában jelent meg. A bemutató után érdeklődők sora várt a szerkesztők dedikációjára. – F –

A Lówy Árpád összes költeményei és Orosz Iván: Kis történetek egy nagy faluból, Közhírré tétetik c. könyvek megvásárolhatók Szarvason a Könyv-kazetta Szaküzletben, a Városi Könyvtárban és a Tessedik Sámuel Múzeumban

Két költő hazatért

Az idei, 80. Ünnepi Könyvhét alkalmából egy nagyszerűen szervezett és rendezett, sikeres könyvbemutatót vehettem részt Szarvason.

A város két költő-születője Lówy Árpád (dr. Réthy László) és Orosz Iván emlékére, tiszteletére – könyveik kiadása alkalmából – került sor erre a rendezvényre.

A szarvasiak egészséges lokálpatriotizmusa régóta ismert. A tudósokat, művészeket, híressé lett embereket itt mindig megbecsülték, emléküket ápták, őrizték. Szobrok, emléktáblák, utcanevek ennek tárgyi megjelenései. Ugyanezt tanúsítják a rendszeres vagy alkalmi, évfordulós ünnepek, rendezvények, valamint a sajtó és a modern kommunikációs eszközök.

A június 4-ei múzeumi összejövetelen a jelentős számú érdeklődő színvonalas, értékes műsort élvezhetett. A két költő életének, munkásságának ismertetésén túl érdeklődést felkeltő illusztrációként részletek hangoztak el a bemutatott könyvekből, melyeket kedvezményesen meg lehetett vásárolni. Sokan meg is tették. Bizonyára nemcsak az akciós ár miatt, nemcsak azért, mert eddig mindkét könyv hozzáférhetetlen volt, hanem mert a rendezvény felkeltette a hallgatóság érdeklődését.

Köszönet illeti ezért a Digitális Kalamáris (remek elnevezés!) kiadót s vezetőjét, Tatai Lászlót és a helyi kulturális élet egyik mozgatórugóját, dr. Molitorisz Pált.

Személyes érintettségem okán – Orosz Iván fia vagyok – nem csekély meghatottsággal s még nagyobb örömmel vettem részt ezen a kitűnő rendezvényen. Szarvasinak vallom magam, hisz itt töltöttem boldog gyermekkoromat, ifjúságom felejthetetlen éveit – húszéves koromig. Itt érettségiztem, szereztem kántortanítói diplomát, itt kaptam meg az alapot további életemhez. Bevallom: megilletődöttem, sőt meghatottan figyeltem a jelenlévő közönséget, hogy milyen meleg érdeklődéssel fogadták a műsort. Szinte érezhető volt, hogy mennyire becsülik a két bemutatott szerzőt és élvezik az elhangzott részleteket. És szeretik az irodalmat, a költészetet. Ez a város befogadója, támogatója, otthona a kultúrának.

Lówy Árpád és Orosz Iván – térben és időben – elég távol élt és dolgozott egymástól. Jelentősen különböző alkatú egyéniségek voltak, mégis talán érdemes megkeresni bennük, ami közös. Nézeteikben, gondolkodásukban, életérzésükben volt jó néhány rokon vonás.

Mindketten – szarvasi születésük révén – szerették, becsülték városukat, s annak lakóit, a szarvasi embereket. A szorgalmas, tisztességes, békeszeretben példát adó népet, melyről Lówy Árpád így írt: „Te kis Szarvas... nem vall veled szégyent a magyar haza, hogy éppen a közepére esel”. Orosz Iván, aki élete második felében szülővárosától elszakadva, elszakítva élt, a távolból, kínzó vágygal mondja: „Büszke nagy falum, életem adója, / hívj haza már csendben megpihenni, / úgy szeretnék már egyszer otthon lenni... (Árva ember a hegyen)

Lówy Árpád, vagyis Réthy László – az 1900-as évek „boldog Magyarországaiban” is észreveszi a társadalmi fondákságokat, gúnyolja, ostromozza azokat. Tudja, érzi, hogy amikor milliók „tántorognak ki” Amerikába, itthon csak a „szegénység jajszava kiált”. Apám verseinek is egyik fő témája volt a társadalmi egyenlőtlenység, a paraszti nyomor, a szellérek keserű sorsa: „...lelkemmel most is veletek vagyok, zsellérek, gányók és kubikusok, nincstelenek, életrongyosok...”

Közös vonása mindkettőjük életének, hogy az utolsó évtizedeikben – más-más okból – megkeseredett emberek voltak. Lówy: „S mert csúfolódom, nevetek / Az élet furcsaságain: / A „boldog ember” hírt rélt költik / Rólam szerete barátaim... Nem voltam boldog sohasem.”

– Nem volt az apám sem, aki az aránytalanul súlyos büntetés után leszámol illúzióival, szomorú, csendes beletörődéssel, a szülőföld iránt érzett nosztalgia keserűségével csak tengődik. Negyedszázadig él még, a Bükk erdeiben munkásként dolgozik, s csak a természet szépsége ad némi vigaszt, de a honvágy akkor is megmarad: „...szerelmem, Körös-part,

lassan elfeledlek, csak ha a kakukk szól: fájva hazaszálllok és siratója vagyok az emlékeknek.”

Hát ennyit a hasonlóságokról. Több közös vonást nehezen lehetne találni a két költőben. Különbözőséget annál többet. Ezekből csak egyet emelnék ki: hogyan válaszoltak a világ, az emberek hibáira, az élet visszásgaira? A bántó, bosszantó „ügyekre”?

Lówy olimposzi derűvel, gúnyval fűszerezett csúfolódással, vaskos humorral. Orosz Ivánból ez teljesen hiányzott. Kezdetből a beletörődés, a pesszimizmus, a Szépségbe menekülés, a rezignált bölcsesség voltak versei vezérmotívumai. Nem támadott, nem lázadt, nem volt harcossal. Lírai költő volt.

Orosz Iván utolsó verseskötetének címe: A költő szót kér. Némi megkésve, most szót kapott, mégpedig szülővárosában. Sajnos nem élhette meg, pedig nagyon boldog lenne. Velem együtt. Mert leghőbb vágya teljesült: visszafogadták, hazaérkezett.

Két költő hazatért.

Orosz György, szarvasi öreg-, sőt vendiák

Dr. Molitorisz Emdre felvétele